

Statsrevisorernes Sekretariat
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Den 17. februar 2020

Redegørelse til Statsrevisorerne vedr. beretning nr. 7/2019 om sikring af grundvandet mod pesticider

I brev af 17. december 2019 har Statsrevisorerne anmodet mig om at redegøre for de foranstaltninger og overvejelser, som beretning nr. 7/2019 om sikring af grundvandet mod pesticider har givet anledning til.

Indledende bemærkninger

Jeg har noteret mig, at Statsrevisorerne på baggrund af Rigsrevisionens beretning kritiserer, at Miljø- og Fødevarerministeriets overvågning af grundvandet og forvaltning af dispensationer til pesticidmidler har været særdeles mangelfuld.

Jeg ser med stor alvor på de kritikpunkter, der rejses, og jeg er stærkt utilfreds med den mangelfulde forvaltning på området. Der er tale om uacceptable fejl og mangler, som der skal styr på så hurtigt som muligt. Jeg har derfor iværksat tre tiltag for rette op på de konstaterede forhold.

1. En grundig gennemgang af Miljøstyrelsens forvaltning på området, som foretages af Kammeradvokaten. Gennemgangen skal sikre, at der bliver rettet op på de kritikpunkter, der rejses, fsva. mangelfulde processer og procedurer i Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationspraksis. Ligeledes skal Kammeradvokaten vurdere, om der sikres et tilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus på, at der bliver fulgt op på, at forvaltnings- og administrationsgrundlaget bliver efterlevet. Derudover skal Kammeradvokaten vurdere, om der er sket en korrekt orientering af Folketinget om dispensationer samt beskrive, om det er ministeren/departementet eller Miljøstyrelsen, der har truffet afgørelse om dispensationer, og om Miljøstyrelsen i denne forbindelse har handlet på instruktion fra ministeren/departementet. Kammeradvokatens endelige afrapportering forventes primo august 2020.
2. Et gennemsyn af overvågnings-, godkendelses- og kontrolsystemet for sprøjtemidler. Gennemsynet udføres af internationale eksperter og skal afdække eventuelle faglige fejl, mangler og forbedringspotentialer i udvælgelsen af stoffer til overvågning, herunder beregninger i forhold til den samlede sum af sprøjtemidler i grundvandet, og i kriterierne for dispensation samt i det nuværende kontrolsystem for erhvervsmæssige brugeres anvendelse af sprøjtemidler. Det forventes, at det internationale gennemsyn færdiggøres i efteråret 2020.

3. Et eksternt kvalitetstjek af dispensationer, hvor Miljøstyrelsen skal sende sine vurderinger af dispensationer til eksternt kvalitetstjek, før Miljøstyrelsen træffer endelig afgørelse. Kvalitetstjekket skal styrke grundlaget for, at der træffes fagligt korrekte beslutninger om dispensationer, og skal foreløbigt gælde, indtil resultaterne af det internationale gennemsyn foreligger og eventuelle ændringer i dispensationssystemet er implementeret.

Nedenfor vil jeg nærmere redegøre for de overvejelser, foranstaltninger og konkrete initiativer, som beretning nr. 7/2019 har givet anledning til. Redegørelsen er bygget op omkring beretningens to hovedtemaer og Statsrevisorernes bemærkninger. Ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling oversender parallelt en separat ministerredagørelse for de dele af beretningens indhold og konklusioner samt Statsrevisorernes bemærkninger, der vedrører dennes ressortområde.

Jeg bemærker desuden, at Rigsrevisionen i beretningen har kvitteret for, at Miljø- og Fødevareministeriet på baggrund af Rigsrevisionens beretning allerede har taget initiativ til at forbedre forvaltningsgrundlaget og koordinationen indbyrdes mellem enheder i ministeriet og udadtil mellem myndigheder og vidensinstitutioner. Det betyder, at der allerede er igangsat initiativer, der følger op på en række af de problemer, som Rigsrevisionen peger på, og at der fortsat arbejdes målrettet på at få løst de resterende problemer.

1. Overvågning af pesticider i grundvandet

Statsrevisorerne kritiserer, at Miljø- og Fødevareministeriets overvågning af grundvandet har været særdeles mangelfuld. Statsrevisorerne konkluderer, at det således er usikkert, om ministeriets overvågning sikrer, at der gribes ind, hvis niveauet af pesticider nærmer sig grænseværdien for summen af pesticider i grundvandet.

Rigsrevisionen finder det uklart, om ministeriets overvågning af grundvandet kan understøtte opfyldelsen af grundvandsdirektivets krav om at følge summen af pesticider i grundvandet, så der kan gribes ind, hvis niveauet af pesticider nærmer sig grænseværdien.

Jeg har noteret mig Statsrevisorernes bemærkning og Rigsrevisionens konklusioner og har på denne baggrund iværksat et internationalt gennemsyn, der udføres af internationale eksperter. Gennemsynet skal blandt andet efterprøve Miljøstyrelsens faglige vurderingsprincipper i forhold til overvågning af sprøjtemidler i grundvandet, herunder metoden for udvælgelse af sprøjtemidler til overvågningen og beregninger af den samlede sum af sprøjtemidler i grundvandet. Det internationale gennemsyn vil i den forbindelse blandt andet kigge nærmere på, hvordan andre lande følger summen af sprøjtemidler og deres relevante nedbrydningsprodukter i grundvand.

Statsrevisorerne finder det stærkt foruroligende, at Miljø- og Fødevareministeriet i en række tilfælde ikke har reageret på konkrete advarsler om, at pesticider findes i grundvandet. I 2 tilfælde har ministeriet først reageret mere end 10 år efter, at ministeriet modtog advarsler om pesticider i grundvandet. Efterfølgende er de 2 pesticider fundet i ca. 26 % og 31 % af de undersøgte vandboringer.

Rigsrevisionens undersøgelse viser, at Miljø- og Fødevareministeriet ikke har udarbejdet retningslinjer og procedurebeskrivelser for, hvordan advarsler om nye fund af pesticider i grundvandet fagligt skal håndteres.

Undersøgelsen viser endvidere, at ministeriet ikke har foretaget en dokumenteret faglig afklaring af grundvandsrisikoen for advarsler om yderligere 7 pesticider, som er fundet i grundvandet i udlandet, i den danske grundvandsovervågning eller på VAP-marker.

Rigsrevisionen påpeger, at Miljø- og Fødevareministeriet har ikke opstillet retningslinjer, der kan understøtte et ensartet grundlag for udvælgelse af pesticider til overvågning i grundvandet. Undersøgelsen viser videre, at ministeriet ikke har dokumentation for, at der foreligger en faglig afklaring af, hvorfor pesticider, der opfylder kriterierne for optagelse på pesticidlisten, alligevel ikke optages på listen.

Jeg har noteret mig Statsrevisorernes bemærkning og Rigsrevisionens konklusioner og der er tale om uacceptable fejl og mangler, herunder:

- Mangelfulde beskrivelser af sagsbehandlingsprocedurer, sagsgange, dokumentationskrav.
- Mangelfuldt fokus på at følge op på efterlevelsen af egne procedurer, sagsgange og dokumentationskrav.
- Behov for ledelsesmæssigt fokus på området i Miljøstyrelsen.

Jeg har på baggrund heraf iværksat en grundig gennemgang af Miljøstyrelsens arbejde med at rette op på styrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag på sprøjtemiddelområdet. Opgaven er placeret hos Kammeradvokaten for at sikre uvildighed.

I gennemgangen skal Kammeradvokaten konkret tage stilling til, om Miljøstyrelsens tilpasninger af styrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag er tilfredsstillende i forhold til den kritik, Rigsrevisionen rejser. Kammeradvokaten skal i den forbindelse blandt andet gennemgå Miljøstyrelsens nye proces- og procedurebeskrivelser samt dokumentationskrav. Kammeradvokaten skal desuden foretage en vurdering af behovet for yderligere ændringer af forvaltnings- og administrationsgrundlaget i Miljøstyrelsen og komme med konkrete forslag/anvisninger til tilpasninger på områder, der ikke imødekommer Rigsrevisionens kritik eller som bør forbedres yderligere. Ligeledes skal Kammeradvokaten vurdere, om tilpasningerne indebærer retningslinjer, der sikrer tilstrækkeligt ledelsesmæssigt fokus på, at der bliver fulgt op på, at forvaltnings- og administrationsgrundlaget bliver efterlevet.

Kammeradvokaten leverer en midtvejsrapportering, som beskriver foreløbige fund og eventuelle anbefalinger og yderligere tiltag fsva. Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag. Den endelige afrapportering fra Kammeradvokaten forventes primo august 2020 og skal sammenfatte den samlede gennemgang og vurdering af genopretningen af Miljøstyrelsens forvaltnings- og administrationsgrundlag samt status på Miljøstyrelsens implementering af eventuelle anbefalinger fra midtvejsrapporteringen.

Jeg har noteret mig, at Rigsrevisionen i beretningen bemærker, at den landsdækkende grundvandsovervågning (GRUMO) står over for en udvidelse. Miljø- og Fødevareministeriet har i 2019 gennemført en massescreening af grundvandet for at få afklaret, hvilke sprøjtemidler og nedbrydningsprodukter der fremadrettet bør overvåges. Massescreeningen blev besluttet som en del af tillægsaftalen fra 2019 til Pesticidstrategi 2017-2021. Jeg kan i den forbindelse oplyse, at der i 2020-2022 er afsat yderligere midler til opfølgning og nye screeninger, herunder udvikling af analysemetoder for stoffer, der endnu ikke er metoder for.

2. Forvaltning af dispensationer til pesticidmidler

Statsrevisorerne kritiserer, at Miljø- og Fødevareministeriet har givet dispensationer til pesticidmidler uden at vise sikker anvendelse i forhold til grundvandet. Dette udgør en risiko for forurening af miljø og grundvand og kan have konsekvenser for borgernes sundhed.

Rigsrevisionens gennemgang af dispensationssager for 18 udvalgte pesticidmidler viser, at der ikke foreligger dokumentation på sagerne for, at ministeriet ved udstedelse af dispensationerne kunne vise, at anvendelsen af pesticidmidlerne var sikker i forhold til grundvandet.

Rigsrevisionen konstaterer, at ministeriet for 13 ud af de 18 pesticidmidler i redegørelserne har fraveget ministeriets egne faglige retningslinjer, og at der ikke foreligger dokumentation for grundlaget for afvigelse.

Rigsrevisionen konkluderer, at Miljø- og Fødevareministeriet har givet dispensation til ét pesticidmiddel, på trods af at ministeriet fra 2004 vidste, at pesticidmidlet udgjorde en uacceptabel risiko for grundvandet og ikke kunne godkendes på grund af de særligt restriktive danske krav til vurdering af kræftisiko for sprøjtebrugerne, der var gældende i perioden 1997-2016.

Jeg har noteret mig Statsrevisorernes bemærkning og Rigsrevisionens konklusioner og har igangsat følgende initiativer for at rette op på dette.

Som nævnt tidligere har jeg igangsat et internationalt gennemsyn, der blandt andet skal evaluere Miljøstyrelsens faglige metode til vurdering af risiko for grundvand, når der gives dispensation til sprøjtemidler. Det internationale gennemsyn skal ligeledes komme med eventuelle forslag til forbedringer heraf, blandt andet på baggrund af en sammenligning af den danske metode med tilgange, der anvendes i andre EU-lande.

Det internationale gennemsyn vil desuden mere grundlæggende undersøge, om den danske godkendelsesordning giver den nødvendige beskyttelse af grundvandet.

Indtil det internationale gennemsyn er færdiggjort, har jeg indført en ny procedure, hvor Miljøstyrelsen skal sende deres faglige vurderinger af dispensationer ift. risiko for miljø og sundhed til eksternt kvalitetstjek, inden Miljøstyrelsen træffer endelig afgørelse. Formålet er at sikre, at der træffes fagligt korrekte beslutninger om dispensationer. Proceduren kører, indtil jeg har modtaget resultaterne fra det internationale gennemsyn, og indtil eventuelle forbedringer som følge heraf er implementeret. Det forventes, at det internationale gennemsyn færdiggøres i efteråret 2020. Miljøstyrelsen skal redegøre for, hvordan og hvem der skal udføre opgaven samt en procedure for gennemførelsen af kvalitetstjekket i de konkrete dispensationssager. Dette skal godkendes af Miljø- og Fødevareministeriets departement, inden opgaven sættes i gang.

Jeg skal oplyse, at Miljøstyrelsen i øjeblikket er i gang med at finde de uvildige eksterne eksperter i miljø- og sundhedsmæssige vurderinger, der vil forestå det eksterne kvalitetstjek af Miljøstyrelsens faglige vurderinger af dispensationer, herunder fsva. miljø, sundhed og grundvand, inden Miljøstyrelsen træffer endelig afgørelse.

Jeg skal desuden oplyse, at den sidste af de dispensationer, der tidligere er blevet givet, og som omtales i Rigsrevisionens beretning, udløb den 10. december 2019.

Statsrevisorerne konstaterer, at Miljø- og Fødevareministeriets indsats for at sikre grundvandet mod pesticider ikke er blevet bedre, siden Statsrevisorerne i december 2011 afgav beretning nr. 4/2011 om statens sikring af grundvandet mod pesticider.

Jeg bemærker, at beretningen fra 2019 fokuserer på nogle andre specifikke områder end de, der var en del af beretningen fra 2011. Jeg har undersøgt, hvordan Miljø- og Fødevareministeriets har fulgt op på beretningen fra 2011, og jeg kan oplyse, at Rigsrevisionen den 4. oktober 2016 konkluderede, at ministeret havde fulgt op på alle kritikpunkter i beretning nr. 4/2011 og vurderede, at sagen kunne afsluttes.

Jeg finder det imidlertid stærkt utilfredsstillende, at der i den nye beretning er fundet nye fejl og mangler i forvaltningen, og det skal der naturligvis rettes op på så hurtigt som muligt via de ovenfor beskrevne initiativer.

Jeg vil i øvrigt henvise til redegørelsen fra ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling fsva. de dele af beretningen, som henhører under dennes ressort.

Afslutningsvis skal jeg bemærke, at der er sendt en kopi af nærværende redegørelse til Rigsrevisionen.

Med venlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'LW', with a small dot at the end.

Lea Wermelin